

УДК 630.26 : 631.95 : 634.0.232

Ю.М. Біла, Л.І. Ткач

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЕКОЛОГО-ЛАНДШАФТНІ ПІДХОДИ ДО ЗАХИСНОЇ ЛІСОМЕЛІОРАЦІЇ НА ТЕРИТОРІЇ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Проаналізовано досвід застосування еколого-ландшафтних підходів до лісомеліоративного облаштування агроландшафтів в історичному та просторовому аспектах. Розглянуто концептуальні підходи до проектування захисних лісонасаджень за умов еколого-ландшафтної системи землеробства. Окреслено загальні проблеми сучасної агролісомеліорації в умовах реформування земельних відносин, наведено досвід їх вирішення у Луганській області.

Ключові слова: агроландшафт, еколого-ландшафтна система землеробства, захисні лісонасадження, лісосмуга, ерозія ґрунтів

Відомо, що Південний Схід України належить до зони ризикованого землеробства. Особливо вразливими є агроландшафти Донбасу, де величезне техногенне навантаження на довкілля поєднується з найвищою в Україні інтенсивністю ерозійних процесів. Так, за даними Луганського інституту землеустрою, на час складання останніх звітів про якість земель (1996 р.) у Луганській області сільськогосподарські угіддя були еродовані на 67,2, а рілля - на 67,7 %, що у два рази перевищувало рівень по Україні загалом (31,9 %). При цьому лісистість області є досить низькою (12,7 %) і далекою від оптимальної для степової зони (16 %). Натомість, для Луганщини характерною є висока сільськогосподарська освоєність території та розораність сільськогосподарських угідь (74 і 71 % відповідно). Це свідчить про нерациональну та далеку від оптимальної структуру земель і високу обумовленість деградаційних процесів ґрунтового покриву.

Загальновідомим для спеціалістів є і той факт, що для успішного попередження та зупинення ерозійних процесів необхідний комплекс ґрунтозахисних протиерозійних заходів на водозборах. Цей висновок був обґрунтований ще в 30-40-х р. ХХ ст. в результаті досліджень Новосильської дослідно-яружної станції під керівництвом А.С. Козменка. Він визначив основні складові протиерозійного комплексу, що включають організаційно-господарські, агротехнічні, лісомеліоративні, лукомеліоративні та гідротехнічні заходи [1]. Одним з головних елементів цього комплексу є захисні лісові насадження (ЗЛН) різних категорій, що обумовлюють поглинання поверхневого стоку, кольматаж змитого дрібнозему та посилюють ці функції в найпростіших гідроспорадах, які поєднуються з лісовими насадженнями.

Але цікавим є те, що саме в Україні вже 200 років тому було започатковано перший досвід упровадження комплексу лісомеліоративних заходів, більшість з яких можна нині характеризувати ландшафтним підходом. Мова йде про В.Я. Ломиковського, який у 1809-1837 рр. створив у своєму маєтку в селі Трудолюб Миргородського повіту тодішньої Полтавської губернії деревопільну («древопольную» за виразом автора) систему ведення господарства. Науковець С.С. Соболев назвав класичною працею видання В.Я. Ломиковського «Разведение леса в сельце Трудолюб», яке той видав 1837 р. для широкого розповсюдження свого досвіду і за яке він був удостоєний золотої медалі «Общества для поощрения лесного хозяйства» [2].

Отже, два століття тому В.Я. Ломиковський створив цілісну оригінальну теорію і

використав для її втілення майже сучасні методи агролісомеліорації, при застосуванні яких кожне поле було захищене від несприятливих метеорологічних умов лісовими, плодовими та кущовими насадженнями у вигляді смуг, куртин та масивів на полях і малопродатних землях. На полях підтримувалася висока агротехніка, в садах застосовувалося мульчування ґрунту, на заболочених та долинних ділянках створювались окремі гідротехнічні споруди (гаті та широкі дамби), приділялася увага і сіножатям у долинах та пасовищам на схилах. Непрохідні болота були осушені широкими каналами та засаджені або обсаджені лісом. У сьогоdnішньому контексті найважливішим є те, що Ломиковський «обработывал каждое место отдельно в таком виде, как требовало самое естественное свойство места...». На думку С.С. Соболева, це і є еколого-ландшафтним підходом у сьогоdnішньому розумінні [2]. Деревопільна система Ломиковського забезпечувала отримання стабільно високих урожаїв навіть у посушливі неврожайні 1834 та 1835 рр. [2, 3].

Є подібні приклади і в наш час. Один з них – це колишній колгосп «Дружба» (нині сільгоспартіль «Дружба») Кантемирівського району Воронежської області), на території якого можна побачити 30-річний досвід упровадження еколого-ландшафтної системи землеробства під керівництвом професора М.І. Лопирева [4, 5, 6]. Він розробив і впровадив цілий комплекс заходів, починаючи від організації території і закінчуючи сівозмінами, агротехнікою та мікрозаказниками для корисних комах.

У лісомеліоративному плані автором запропоновано та впроваджено полезахисну лісистість на рівні 5-6 %, загальну лісистість території – 16-20 % (для умов ЦЧО), контурно-паралельні стокорегулювальні лісосмуги (на відстані 200-350 м, яка в кожному конкретному випадку розраховується залежно від ерозійної ситуації). Між контурно-паралельними стокорегулювальними лісосмугами влаштовуються одна-дві чагарникові куліси, що розбивають поле на ландшафтні смуги та закріплюють напрямок обробітку ґрунту (лісосмуги і куліси на схилах поєднуються з найпростішими гідротехнічними спорудами). Інші категорії захисних лісонасаджень включають обсаджування балок та ярів, господарчих центрів, ставків і річок, влаштування мулофільтрів біля вершин ставків та в конусах виносу ярів і балок тощо [4, 5].

Через 25 років упровадження, на думку М.І. Лопирева, ерозія ґрунтів зупинена, кількість ярів не збільшується, значно зменшено вплив засух, стало більше птахів і диких тварин, підвищилася продуктивність пасовищ та сіножатей. За цей період зупинено деградацію земель, простежується стабілізація гумусу, покращився водний, поживний і тепловий режим у землеробстві. З погляду ефективності такої системи землеробства й організації території сільгоспартіль «Дружба» нині стабільно отримує на 30-40% вищі врожаї, ніж інші господарства в подібних природних умовах [6].

Особливо показовим є результат катастрофічно посушливого 2010 р., який запам'ятався всім степовими й лісовими пожежами та великим неврожаєм. За цих умов воронезька обласна газета „Комуна” у статті „Ландшафтныя полосы – гарантия урожаев” від 01.10.2010 наводить дані врожайності на полях фермера О. Богданова, який працює на полях колишнього колгоспу „Дружба”: при загибелі озимих по області від 30 до 70% вони збереглись на цій території повністю і дали врожайність 32,5 ц/га (при середньому у Кантемирівському районі 11 ц/га, а по Воронежській області – 13 ц/га). Характерно, що сприятливого 2008 р. врожайність озимих на його полях становила 60 ц/га при середній по області – 32 ц/га.

Ще один приклад наводить відомий популяризатор екологічного (природного)

землеробства М.І. Курдюмов у свої книзі «Мир вместо защиты. Практика природного земледелия», цитуючи видану чверть століття тому книгу А.П. Айдака «И взойдут семена», в якій голова колишнього колгоспу «Ленинская искра» в селі Ачаки в Чувашії ділиться досвідом перетворення сухого зарушеного степу в мальовничу і родючу місцевість [7]. Тут також упроваджувався цілий комплекс заходів у класичному їх поєднанні: співвідношення угідь, організація території, лісомеліорація та залуження схилових ерозійно небезпечних земель, регулювання, а у більшості випадків – припинення випасу худоби за рахунок створення на схилових землях ґрунтозахисних посівів бобово-злакових трав, а крім того – дотримання сівозмін, спеціальної агротехніки, систем захисту рослин (переважно біологічних), створення екоотопів для корисних рослин і комах, а також ентомологічних мікрозаказників. Результат – той же, – ґрунти і врожаї у господарстві – стабільні, худоба жителів забезпечена і кормами і літніми пасовищами, створеними на залужених орних землях посівами бобово-злакових трав біля кожного села [7].

Аналізуючи досвід багатьох практиків природного землеробства в Росії, М.І. Курдюмов робить висновок про те, що в природі безкоштовно існує стала родючість, її величина оптимальна і вона дає *оптимальний урожай*. Він не найбільший, але стабільний, якісний і *найдешевий* (виділено автором). Дослідник виділяє також роль агроландшафту для землеробства взагалі. Він вважає, що здоров'я будь-якого агроценозу – це три рівні біорізноманіття: багатий біоценоз ґрунтів знизу, мозаїка культур і сортів – посередині, багатий агроландшафт – навкруги [7].

Наведені приклади свідчать, що роль захисних лісонасаджень в агроландшафті – визначна, каркасна... І вона проявляється тільки у системі різних видів таких насаджень та в системному поєднанні з усіма іншими складовими агроландшафту. На жаль, наведені приклади – це досягнення окремих ентузіастів, починаючи від Ломиковського і закінчуючи сучасними господарствами. Масовим явищем така системність і комплексність так і не стала, більше того, сучасні аграрно-земельні перетворення зруйнували і продовжують руйнувати навіть те, що створювалося у попередні десятиліття.

Огляд сучасних поглядів на лісомеліоративні заходи в агроландшафті доцільно розпочати з контурно-меліоративної системи землеробства, що активно впроваджувалася в Україні в кінці 80-х та на початку 90-х років і зробила досить вагомий внесок у вирішення проблеми захисту ґрунтів від ерозії, але яка не вирішила її повністю. У тодішніх соціально-економічних умовах неможливо було кардинально змінити структуру сільськогосподарських угідь, категорій земель і сівозмін, що жорстко обумовлювалися характером екстенсивного землекористування та планами виробництва сільськогосподарської продукції. При всіх перевагах КМЗ перед попередньою прямокутною організацією території (контурна організація території, комплекс агротехнічних, луголісомеліоративних та гідротехнічних протиерозійних заходів) не викорінювались основні причини, що призвели до сьогоденної екологічної кризи в землеробстві: надмірна розораність території та нераціональне співвідношення угідь – з одного боку, і з другого – пріоритет економіко-технологічних чинників над екологічними [8].

Науковці Г.Б. Гладун та О.М. Порошин наводять типізацію лісомеліоративних заходів залежно від різних типів місцевості за рельєфом та іншими природними умовами, виділяючи одні пріоритети для рівнинних умов (за зразком Кам'яного Степу Воронезької області), інші – для територій зі складним рельєфом та високою потенційною небезпекою ерозійних процесів [9].

Розвиток ґрунтозахисних систем землеробства з контурною організацією території почався у 80-90-ті роки минулого століття. З початку XXI століття вони

набули подальшого розвитку на засадах еколого-ландшафтної (ландшафтно-адаптивної) спрямованості землевпорядкування, що передбачає створення стійких екологічно збалансованих агроландшафтів з гармонійним поєднанням соціально-економічних, екологічних та естетичних функцій. Втіленням цих засад на сьогодні є еколого-ландшафтна система землеробства [4, 5, 9, 10, 11], яка базується на двох основних принципах.

1. Ландшафтна організація території – це той каркас, на якому формується система землеробства незалежно від категорій землекористувачів і форм власності. Базується вона на оптимізації співвідношення угідь і категорій земель, на контурній організації території, оптимальному та взаємно узгодженому розміщенні захисних лісонасаджень, гідротехнічних споруд, ділянок залуження багаторічними травами і територій природно-заповідного фонду. Цей принцип є пріоритетним.

2. Агротехнічний блок, який включає структуру посівних площ, сівозміни, систему обробітку ґрунту й внесення добрив тощо, є другорядним й підпорядковується інтересам ландшафтної організації території. Цей блок передбачає розширене відновлення родючості ґрунтів на принципах екологізації та біологізації землеробства. Якраз підпорядкування організації території технологічному блоку землеробства, в якому лісосмуги та інші рубежі створювалися епізодично по межах існуючих полів сівозмін, а самі поля виділялися без урахування рельєфу і ґрунтових умов з пріоритетом інтересів зручності обробітку ґрунту важкою тракторною технікою з великогабаритними агрегатами сільськогосподарських знарядь), – було і є головним недоліком усіх створених раніше концепцій землеробства.

У Луганській області 1999-2000 рр. розроблялася концепція та Програма впровадження еколого-ландшафтної системи землеробства на період до 2010 р. [11, 12], які передбачали ряд необхідних та обґрунтованих заходів, що на той час (початок масового оформлення державних актів на право власності на землю власникам серифікатів на паї) могли б попередити розвиток ерозійних процесів та покращити екологічний стан за рахунок оптимізації складу та співвідношення угідь шляхом збільшення видів угідь (лісонасадження, сіножаті та пасовища, вода, болота), що стабілізують середовище, при одночасному скороченні площі ріллі за рахунок виведення з її складу еродованих та підданих іншим видам деградації земель. По області передбачалося вивести зі складу ріллі 313 тис. га еродованих та інших малопродуктивних земель (переважно на схилах > 3-5 градусів), тим самим зменшити розораність сільськогосподарських угідь залежно від ерозійно-екологічної зони з 72 до 48-68 %. Загальну лісистість території області при цьому можна б було підвищити з 12,6 до 16,2 %, додатково створивши 92 027 га захисних лісонасаджень, у тому числі полезахисних – 9664 га. Полезахисну лісистість планувалося підвищити з 1,9 до 3,6 % [12].

Однак більшість запланованих заходів залишилася тільки на папері. Обласна ініціатива не знайшла підтримки ні на рівні Держкомзему, ні від керівництва аграрного відомства. Натомість з боку влади лунали заклики прискорення закріплення паїв державними актами на право власності на землю, що призвело у більшості випадків до прискореної розробки проектів землеустрою не тільки без запланованої еколого-ландшафтної організації території, але і взагалі без проектування полезахисних та стокорегулювальних лісосмуг. Їх немає і на даний час, а вони є вкрай необхідними навіть відповідно до положень контурно-меліоративної організації території.

Єдиним господарством, де було запроектоване еколого-ландшафтну організацію території у більш-менш повному складі, стало колишнє КСП ім. Кірова в межах

Присянської сільської ради Марківського району Луганської області. Цю роботу було проведено в комплексі з оформленням державних актів на розпайовані орні землі та сіножаті. Причому паї були прекрасно «вписані» в еколого-ландшафтну організацію території з цілою системою стокорегулювальних лісосмуг та чагарникових куліс, розміщених через 100-120 м, що закріплювали поздовжні межі земельних ділянок паїв уперек схилу [13]. У результаті цього за проектом розораність території тут зменшена з 56,0 до 45,7 %, загальна лісистість може бути збільшена з 10,8 до 19,0 %, а полезахисна – з 2,5 до 4,0 %,

Еколого-ландшафтні підходи до проектування організації території мають свої особливості при створенні системи захисних лісонасаджень як просторово-часового каркасу агроландшафту. Їх екологічний вплив як на окремі елементи, так і на весь агроландшафт загалом, надзвичайно різноманітний, з часом посилюється і приймає незворотній позитивний, синергетичний або емерджентний характер. Ураховуючи це, лісомеліорація у складі еколого-ландшафтних систем землеробства повинна бути тільки комплексною (охоплювати всі просторові елементи агроландшафту), будуватися на водозбірному принципі проектування та мати максимально тривалий строк дії [5, 8, 10].

Щодо протиерозійних лісонасаджень на схилових орних землях, то еколого-ландшафтна організація території передбачає значний об'єм створення стокорегулювальних лісосмуг та чагарникових куліс, що повинні ділити поля на контурні ландшафтні смуги шириною близько 100 м.

Під час їх проектування необхідно враховувати ряд рекомендацій:

- ✓ стокорегулювальні лісосмуги розміщувати переважно через 200-300 м на розрахунковій основі залежно від ухилу та експозиції схилів, їх вітрового навантаження в різні періоди року та ґрунтових умов. Приймати ширину їх 10-12 м. Між ними орієнтовно через 100 м влаштовувати одно-дворядні чагарникові куліси. На улоговинах їх поєднувати з гідротехнічними спорудами;
- ✓ головні, супутні та чагарникові породи приймати згідно з агролісомеліоративним та лісотипологічним районуванням з урахуванням еколого-ландшафтних вимог щодо включення до складу насаджень порід, що мають лікарське, фітонцидне й медоносне значення, є кормовою базою або прилистком для корисних комах, птахів і звірів тощо;
- ✓ конструктивно-технологічні параметри полезахисних, стокорегулювальних чи прияружно-прибалкових лісосмуг можуть мати вздовж їх трас змінний характер (ширина та кількість рядів, породний склад, схема і тип змішування, поєднання з гідроспорудами, ширина міжсмугового простору) [8, 14]. Наприклад, на перетині з улоговинами можна вводити деревні породи, які більш вибагливі до вологи, оскільки режим зволоження тут кращий (у випадку дубової лісосмуги в улоговинах можна ввести інші породи – березу повислу, клен гостролистий тощо);
- ✓ стокорегулювальні лісосмуги та чагарникові куліси на перетинах їх з улоговинами посилюються найпростішими гідротехнічними спорудами для підвищення відсотка робочих ділянок для затримання й поглинання стоку [15], тобто для збільшення протиерозійної облаштованості лісосмуг [16];
- ✓ стокорегулювальні лісосмуги іноді можна проектувати не вздовж усіх контурних рубежів, замінивши на міжулоговинному вододілі чагарниковою кулісою, або розірвати її і змістити частину нижче або вище по схилу, щоб не перетинати горизонталі [5, 8, 10, 17]. Залежно від того,

зближуються чи віддаляються горизонталі, М.І. Лопирев та Н.Г. Петров допускають влаштування лісосмуг перемінної ширини, а в окремих випадках вони можуть доповнюватися бордюрами багаторічних трав [5, 14].

- ✓ лісомеліорація є ефективним у протиерозійному плані заходом, але потрібно проводити й агротехнічні, лісомеліоративні та гідротехнічні заходи.

Ураховуючи, що захисні лісонасадження у степовій і лісостеповій зоні виконують у багатьох випадках рекреаційну функцію, та й просто є середовищем, у якому живе сільське населення, необхідно враховувати ландшафтні підходи, запропоновані німецьким ученим Х.Пойкером [18]. Основні принципи такого підходу полягають у наступному:

1. Завдання землеустрою – не тільки створення оптимальної структури сільськогосподарських угідь, але і культурного ландшафту. Необхідно підтримувати і розвивати на належному рівні різноманіття природних компонентів на території, включеній у сільськогосподарський оборот.

2. Сільськогосподарський ландшафт – це не тільки виробничий простір. Як культурний ландшафт він також є місцем відпочинку і потребує відповідного оформлення. Ця територія повинна не тільки відповідати технологічним потребам сільськогосподарського виробництва, але і радувати око людини своїм зовнішнім виглядом.

3. З іншого боку, територія, що несе навантаження сільськогосподарського використання, повинна обов'язково включати певну кількість природних територій для підтримки екологічної стабільності рівноваги в природі і відновлення природних ресурсів. Ці природні території є постійним місцем для рослин і тварин і мають компенсуючий вплив на сусідні сільськогосподарські угіддя.

4. Бажано, щоб природні території забезпечували мережне, порівняно рівномірне розташування по всьому ландшафтному простору, причому площа окремих ділянок такої екомережі повинна складати не менше ніж 250 м², а площа кожної ділянки сільськогосподарських угідь, вкраплених у цю мережу – не більше 10 га. Площа подібних компенсуючих ділянок становить орієнтовно не менше 5% корисної площі сільськогосподарських угідь.

Висновки. 1. Еколого-ландшафтна система землеробства найбільш комплексно та системно вирішує проблеми захисту ґрунтів від водної та вітрової ерозії, інших видів деградації, забезпечуючи при цьому стабільну врожайність і високу якість сільськогосподарської продукції при зменшених витратах.

2. Екологічним каркасом структури агроландшафтів при еколого-ландшафтній системі землеробства є захисні лісонасадження різних категорій. Максимальний екологічний ефект вони дають тільки за умови комплексного поєднання різних видів і категорій, а також системного просторового розміщення на території, забезпечуючи при цьому синергетичний ефект.

3. Еколого-ландшафтна організація території накладає певні вимоги й обмеження до проектування полезахисних і стокорегулювальних лісосмуг, а також інших категорій захисних лісонасаджень, що необхідно враховувати під час розробки та впровадження таких проектів. При цьому їх проектування потребує більш творчого і нешаблонного підходу, врахування місцевих умов та екологічного мислення.

Бібліографічний список: 1. Основы противозерозионной мелиорации / А.С. Козменко. – М., 1954. – 424 с. 2. Соболев С.С. Развитие эрозионных процессов на территории европейской части СССР и борьба с ними: в 2-х т. / С.С. Соболев. – М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1948. – Т.І. – 307 с. 3. Коптев В.І. Полезахисне лісорозведення / В.І. Коптев, А.А. Ліщенко. – К.: Урожай, 1989. – 168 с.

4. Лопырев М.И. Эколого-ландшафтное земледелие (земледелие будущего). Программа, опыт, внедрение: науч.-практ. пособие / М.И. Лопырев.– Воронеж, 1997.– 42 с. 5. Проектирование и внедрение эколого-ландшафтных систем земледелия в сельскохозяйственных предприятиях Воронежской области: метод. руководство / под ред. М.И. Лопырева. – Воронеж, 1999.– 186 с. 6. Лопырев М.И. Эколого-ландшафтная система земледелия: итоги эксперимента за 25 лет / М.И. Лопырев // Зб. наук. праць Луган. нац. аграр. ун-ту.– Луганськ: ЛНАУ, 2002.–№ 19(31). – С. 121–123. 7. Курдюмов Н.И. Мир вместо защиты. Практика продного земледелия / Н.И. Курдюмов. – Ростов-на-Дону: Владис; М.: Рипол классик, 2010. – 416 с. 8. Джос А.М. Комплекс лісомеліоративних заходів у складі еколого-ландшафтної організації території // Зб. наук. праць Луган. нац. аграр. ун-ту. – Луганськ: ЛНАУ, 2002. – № 19(31). – С. 105–110. 9. Гладун Г.Б. Ландшафтно-екологічні засади лісових меліорацій агроландшафтів в умовах реформування земельних відносин в Україні / Г.Б. Гладун, О.М. Порошин // Зб. наук. праць Луган. нац. аграр. ун-ту. – Луганськ: ЛНАУ, 2002. – № 19(31). – С. 18–23. 10. Методическое пособие и нормативные материалы для разработки адаптивно-ландшафтных систем земледелия / под ред. А.Н. Каштанова. – Курск : Чудо, 2001. – 260 с. 11. Белолипский В.А. Эколого-ландшафтная организация территории – основа эффективного использования земель / В.А. Белолипский, А.Н. Джос, П.А. Милехин, В.Т. Плотников // Проблемы землеустрою, земельного кадастру та екології навколишнього середовища в умовах здійснення земельної реформи.– Вісник ХДАУ.– Харків, 1999.–№ 5. 12. Джос А.Н. Программа освоения эколого-ландшафтной системы земледелия в Луганской области на период до 2010 года / В.А. Белолипский, А.Н. Джос, В.Т. Плотников [и др.]. – Луганск, 2000. – 56 с. 13. Милехин П.А. Ландшафтная организация территории землепользований - основа охраны земель в условиях реформирования земельных отношений / П.А. Милехин, А.Н. Джос, Г.Г. Коминова. – Луганск, 2002.– 43 с. 14. Лопырев М.И. Принципы оптимальной организации территории и закрепление границ полей и рабочих участков с помощью лесных полос / М.И. Лопырев, Н.Г. Петров // Проблемы и резервы контурного земледелия.– М.: Колос, 1982. – С. 14-24. 15. Зыков И.Г. Агролесомелиоративное обустройство водосборов при адаптивно-ландшафтной системе земледелия / И.Г. Зыков // Зб. наук. праць Луган. нац. аграр. ун-ту. – Луганськ: ЛНАУ, 2002. – № 19(31). – С. 64-71. 16. Холупяк К.Л. Устройство противозерозионных лесных насаждений / К.Л. Холупяк. – М.: Лесная промышленность, 1973.– 145 с. 17. Тышковец В.В. Особенности проектирования системы лесополос и других линейных рубежей при контурно-мелиоративной организации территории / В.В. Тышковец // Экология и защитное лесоразведение: – межвуз. сб. науч. тр. – Харьков: ХГАУ, 1988. – С. 128–134. 18. Пойкер Х. Культурный ландшафт: формирование и уход / Х. Пойкер. – М.: Агропромиздат, 1987. – 176 с.

Ю.Н. Белая, Л.И. Ткач

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ЭКОЛОГО-ЛАНДШАФТНЫЕ ПОДХОДЫ К ЗАЩИТНОЙ ЛЕСОМЕЛИОРАЦИИ НА ТЕРРИТОРИИ ЛУГАНСКОЙ ОБЛАСТИ

Проанализирован опыт применения эколого-ландшафтных подходов к лесомелиоративному обустройству агроландшафтов в историческом и пространственном аспекте. Рассмотрены концептуальные подходы к проектированию защитных лесонасаждений при эколого-ландшафтной системе земледелия. Очерчены общие проблемы современной агролесомелиорации в условиях реформирования земельных отношений и приведен опыт их решения в Луганской области.

Ключевые слова: агроландшафт, эколого-ландшафтная система земледелия, защитные лесонасаждения, лесная полоса, эрозия почв.

Yu.M. Bila, L.I. Tkach

CONCEPTUAL ECOLOGICAL AND LANDSCAPE APPROACHES TO PROTECTIVE FOREST MELIORATION ON THE TERRITORY OF LUHANSK OBLAST

The experiment of ecological and landscape approaches to the forest and melioration organization of agricultural landscapes in historical and spatial aspects is analysed. Conceptual approaches to protective afforestation using the ecological and landscape system of farming are considered. General problems of modern agricultural forest melioration under the conditions of land relations reformation are outlined and the experience of their salvation in Luhansk Oblast is presented.

Keywords: agricultural landscape, ecological and landscape system of farming, protective afforestation, forest belt, soil erosion.